

הצעת פתרון- בחינת הבגרות בתנ"ך 2 יח"ל

הצעת הפתרון נכתבה על-ידי

גלי אמיר ובן אלטשולר

מורים לתנ"ך בבתי הספר של **קידום**

שאלון 136/001206

שאלה מספר 1:

א. יש לבסס שתי ראיות שמעידות על מעמד גבוה יותר של האדם בבראשית א'

לעומת בראשית ב':

- בבראשית ב' 5-7 האדם נברא מן האדמה- 'וַיִּצְרָה יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם, עֹפֶר מִן-הָאֲדָמָה'.
לעומת בראשית א' 27 האדם נברא בצלם אלהים- 'וַיְבָרֵא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ'.
בריאה **בצלם אלהים** לעומת בריאה **מן האדמה** מעידה על מעמד גבוה יותר של האדם.
- בבראשית ב' 15 האדם מונח בגן עדן ותפקידו לשמור על גן העדן ולעבוד אותו- 'וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים, אֶת-הָאָדָם; וַיִּנְחָהוּ בְּגֵן-עֵדֶן, לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ'.
לעומת בראשית א' 28 האדם מורשה להתפזר על הארץ ולהפיק ממנה כל מה שניתן- 'וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלאוּ אֶת-הָאָרֶץ, וְכִבְשׁוּהָ'.
האדם מוגבל בשטח המחיה שלו בבראשית ב'- גן העדן- מקום מוגדר וספציפי.

לעומת בראשית א' שם האדם רשאי להתפזר על פני כל הארץ.

ב. (1) יש להסביר את הטענה כי בעקבות האכילה התעורר באדם היצר המיני.

בבראשית ג' 7 נאמר- 'וַתִּפְקְחֶנָּה, עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, וַיֵּדְעוּ, כִּי עֵרְמָם הֵם; וַיִּתְפְּרוּ עֹלָה

תִּאֲנֶה, וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת'.

הצורך להסתיר את מערומיהם יכול להעיד על כך כי אדם וחיה התביישו במערומיהם בעקבות התעוררות היצר המיני.

(2) יש להסביר כיצד שם העץ- ' עץ הדעת' והמתואר בבראשית ד' פסוק 1

מבססים את הטענה כי באדם וחיה התעורר היצר המיני.

במקומות רבים בתנ"ך השורש י.ד.ע מתקשר עם ידיעה מינית ובמקרה שלנו אדם וחיה אכלו מעץ הדעת- המקור של אותה ידיעה מינית.

לאחר האכילה מעץ הדעת והגירוש מגן העדן נאמר בבראשית ד' פסוק 1 כי האדם ידע את חיה אשתו וכתוצאה מידיעה זו חיה הרתה וילדה את קין מכאן ניתן לקשר ידיעת אדם את חיה כידיעה מינית.

ג. (1) יש לציין את החומר ממנו נברא האדם.

בבראשית ב'- החומר הוא אדמה ונשמה.

במיתוס 'אנומה אליש'- דמו של קנגו.

(2) יש להסביר איפה הדמיון בין האדם לאל הוא רב יותר.

על פי בראשית ב' הדמיון בין האדם לאל הוא רב יותר כי האדם נברא בנשמה שנפח האל באדם.

אפשר גם להציג טענה הפוכה בה על פי 'אנומה אליש' הדמיון בין האדם לאל הוא רב יותר כי האדם נברא מדמו של קנגו- בריאה ישירות מדמו של האל הבבלי.

שאלה מספר 2:

א. (1) יש לציין 3 הוראות שניתנו לאברהם ומדוע ניתנו בסדר זה.

ההוראות: 'קח נא', 'לך לך', 'העלהו שם לעולה'.

הבקשה של האל מאברהם להקריב את בנו נאמרת רק בחלק האחרון של הבקשה ומדגישה את חומרת הניסיון. בבקשה זו יש מימד של הפתעה כי נראה כי האל מבקש מאברהם בקשה טריוויאלית אך לבסוף מתברר שלא כך.

(2) יש להסביר מה מעיד רצף הפעולות בפסוק 3 על אברהם.

פסוק 3- 'וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר, וַיַּחֲבֹשׂ אֶת-חֲמֹרוֹ, וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ, וְאֶת יֶזְכָּק בְּנוֹ; וַיִּבְקַע, עֲצֵי עֵלֶה, וַיִּקֶּם וַיִּלְה, אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים'.

השכמתו מוקדם בבוקר מעידה על תחושה של רצון אמיתי למלא אחר בקשת האל להקריב את בנו.

חבישת החמור, לקיחת שני הנערים ולבסוף את יצחק מעידה על שלוה/אדישות במובן חיובי כלפי בקשת האל. הוא מתייחס ליצחק אחרון. כריתת עצי עולה והליכה למקום שהורה לו האל מדגישים עוד יותר את רצונו האמיתי של אברהם למלא אחר בקשתו של האל.

ב. יש לציין שתי ראיות שמעידות על מערכת יחסים קרובה ואוהבת בין אב לבן ולהסביר אותן.

- פסוק 7- 'וַיֹּאמֶר אָבִי, וַיֹּאמֶר, הֲנִי בְנִי' - אברהם ויצחק קוראים אחד לשני בשמות שמעידים על קרבה.
- פסוק 9- 'וַיֵּעֲקֹד, אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ, וַיִּשָּׂם אוֹתוֹ עַל-הַמִּזְבֵּחַ, מִמַּעַל לְעֵצִים' - אברהם עוקד את בנו ומניח אותו על המזבח במטרה להקריב אותו, תגובתו של יצחק לא מתוארת מכאן ניתן להסיק כי הוא מאמין אמונה מוחלטת באביו.

ג. (1) יש להסביר מהי מטרת הקרבת הבנים בטקסט של י' אבישור ובטקסט המקראי.

בטקסט של י' אבישור- הקורבן מוקרב לנוכח סכנה ובקשה מהאל כי יימנע אותה. בטקסט המקראי- האל מנסה את אברהם- בוחן את אמונתו של אברהם בו.

(2) יש לציין את ההבדל בין מעשהו של אברהם בפסוקים 10-13 לבין המעשה המתואר בטקסט של י' אבישור.

בטקסט המקראי(פסוקים 10-13)- אברהם לא ידע מהי מטרת ההקרבה ורק לאחר הניסיון נודע לו מטרתה.

בטקסט של י' אבישור- מטרת ההקרבה ידועה- מניעת סכנה.

שאלה מספר 3:

א. (1) הלך הרוח של אליהו הוא רע, מפוחד ואובדני: "וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ",

"וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לְמוֹת".

(2) שתי סיבות להלך רוח זה:

1. איזבל רוצה להרוג אותו: פסוק 2.

2. העם הפסיק לקיים את הברית עם אלהים: פסוק 10.

ב. (1) הדבר שהמלאך הוסיף הוא: "רב ממך הדרך". כלומר, הדרך שעל אליהו

לעשות עוד ארוכה מאוד. הסיבה לתוספת היא שאליהו צריך ללכת דרך ארוכה

להר חורב לפגוש את אלוהים, והוא צריך כוח להמשיך את שליחות הנבואית.

(2) בפסוק 4 – אפשר שאליהו טוען טענה כלפי האל שיקח את חייו או שאפשר

שהקשיים שלו כנביא רבים וגדולים מכדי שיוכל לשאת אותם. בפסוק 7 – המלאך

אומר לאליהו שהדרך עוד ארוכה, המרחק גדול מבחינה פיזית.

ג. שני מעשים חמורים שעשה העם:

1. עזבו את ברית ה'.

2. הרסו את המזבחות.

3. הרגו נביאים.

(2) לדעתי, ה' לא מקבל את דברי ההאשמה – אלוהים מפטר את אליהו:

"וְאֵת-אֱלִישֶׁע בֶּן-שָׁפֵט מֵאֲבֵל מְחֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ".

לדעתי, ה' מקבל את דברי ההאשמה – אלהים יפגע פגיעה חמורה בעם: "וְהִשְׁאַרְתִּי

בְּיִשְׂרָאֵל שְׁבַעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לְבַעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ".

ד. (1) ה' מבקר את אליהו על קנאותו. אליהו דורש להעניש את העם בדרכים אלימות

אך לא זו הדרך הרצויה לה'. אלהים לא רוצה במעשים הקיצוניים.

(2) אליהו לא הבין את הביקורת כי חוזר בדיוק על אותה תשובה שנתן לפני המראות

(פסוקים 10 תשובה אחת ופסוק 14 תשובה שניה).

שאלה מספר 4:

א. ירבעם מוזכר כדוגמה למלך חוטא שהחטיא את ישראל. מנחם בן גדי שמלך על ישראל מתואר כמי שהמשיך בדרכו של ירבעם בן נבט. זו ההצדקה לכיבוש האשורי עליו מדובר בהמשך.

ב. (1) המטרה להראות את היציבות בממלכת יהודה תחת שושלת בית דוד לעומת חוסר היציבות בממלכת ישראל בעקבות חטאי מלכיה.

(2) על מנת להוכיח חוסר יציבות בממלכת ישראל, הסופר רוצה ליצור תחושה כאילו התחלפו מלכים בזה אחר זה. הדגשה שיותר ואחז היו שותפים במלוכה של עוזיהו מקהה את עוקץ הרעיון.

ג. (1) אזכור תפוח מציגה את מנחם באור שלילי משום שהוא נלחם בישראל – סוג של מלחמת אחים – וכבש ממנה שטחים, וזאת במקום לשתף פעולה ולהילחם באויבים החיצוניים המשותפים.

(2) בפסוקים 19-20 מלך אשור מסתפק ברכוש שנתן לו מנחם כדי שלא יישב בממלכתו.

אם מנחם אכן היה מתאכזר כל כך לעיר אשורית, הרי שסביר להניח שמלך אשור לא היה מסתפק בלקיחת רכוש.

ד. (1) פקח ממשיך את חטאי ירבעם: "ויעש הרע בעיני ה', לא סר מן חטאות ירבעם..." או שבימיו מגיע מלך אשור לאזור: "בימי פקח מלך ישראל בא תגלת פלארס... ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה.... כל ארץ נפתלי ויגלם אשורה" – מסע כיבושים אשורי של כיבוש ערים רבות מישראל.

(2) חורבן והגליית ממלכת ישראל: 722 לפני הספירה.

שאלה מספר 5:

א. (1) 701 לפנה"ס כיבוש סנחריב.

(2) כיבוש הארץ ע"י זרים, העם סובל, הארץ שממה, עריה שרופות, העם הכובש נהנה

מפירות הארץ.

ב. (1) העם מרד בה' הוא כפוי טובה.

(2) דימוי- שור וחמור יודעים מי הוא אדונם ונאמנים לו, העם נחות מהבהמות כי לא

נאמנים לאדונם ה'.

ג. (1) השינוי המובטח לעם-אם יחזור בתשובה כל חטאיו ישכחו על ידי ה', אם יחזור

בתשובה יינה משפע הארץ ואם לא יושמד.

(2) פעולת העם לשינוי: העם יחזור בתשובה- ה' ימחק חטאיו ולא יענשו. הפעולה

שתמנע את השינוי: אם לא יעשו זאת- חרב האויב תשמיד אותם ולא ייהנו מתבואת

הארץ ושפעה.

ד. (1) ביהודה מצב חברתי מוסרי ירוד- העם בוגד בה', יש בי-ם שפיכות דמים, מרמה,

זיוף, אין זכויות לחלש, עיוות הדין והצדק עי השופטים והמנהיגים.

(2) ביקורת הנביא איננה תואמת לנאמר במל"ב יח 5 – 6, בפס' 5-6 מסופר כי

חזקיה עשה הישר בעיני ה', המחבר מביע הערכה חיובית כלפיו.

שאלה מספר 6:

א. ציון שתי אזהרות שקיימות בטקסט.

פסוק 12- לא לשכוח את ה'.

פסוק 14- לא ללכת אחרי אלים אחרים.

ב. יש להביא נימוק מהקטע לכל אזהרה ולהסביר כל נימוק.

הנימוק לפסוק 12- בני ישראל יצאו מארץ בה הם היו עבדים והגיעו לארץ

שופעת שלא התאמצו עבודה- לא בנית' (פסוק 10), ' לא חצבת' (פסוק 11),

' לא נטעת' (פסוק 11) ולכן קיים סיכוי כי ישכחו מי עשה זאת עבורם.

הנימוק לפסוק 14- בני ישראל מגיעים לארץ שבארצות שכנות לה עובדים אלים אחרים - 'מאלהי העמים אשר סביבותיכם' (פסוק 14) ולכן קיים סיכוי כי בני ישראל יתפתו לעבוד אלים אחרים.

שאלה מספר 7:

א. יש להסביר את טענת השטן על יראת האלהים של איוב.

'החנפם, ירא איוב אלהים' - איוב לא ירא את ה' בחינם. הוא מקבל תמורה עבור יראה.
וז.

'הלא-את (אתה) שכתב בעדו ובעד-ביתו, ובעד כל-אשר-לו--מסביב: מעשה ידיו ברכת, ומקנהו פרץ בארץ' - השטן ממשיך ומדגיש כי האל גונן על איוב, על ביתו ועל רכושו מכל היבט אפשרי, זאת אומרת איוב מעולם לא עמד בפני מחסור או קושי, להיפך רק מול שפע.

ב. יש להסביר מה השטן מציע על מנת לבחון את יראת האלהים של איוב.

'ואולם שלח-נא ידך, וגע בכל-אשר-לו' - השטן מציע לאלהים שיפגע/ ייקח את כל מה שניתן לאיוב על ידי האל.

שאלה מספר 8:

א. יש לציין את ההבדלים בין נביא אמת לשקר.

- פסוק 18- 'נביא אקים להם מקרב אחיהם, כמוך' - נביא אמת הוא נביא מעם ישראל. נביא שקר הוא נביא שלא מעם ישראל.

- פסוק 20- 'אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי, את אשר לא-צויתיו לדבר' -

נביא שמציג את עצמו כנביא שהאל ציווה עליו לומר את דבריו אך האל לא

ציווה זאת הוא נביא שקר.

מכאן ניתן להסיק כי רק מי שהאל ציווה עליו לומר את דבריו הוא נביא אמת.

- פסוק 20- 'ואשר ידבר, בשם אלהים אחרים' - נביא שמציג את עצמו כנביא

של אלים אחרים הוא נביא שקר. רק נביא של ה' הוא נביא אמת.

ב. (1) יש לציין על פסוקים 21-22 מהו הקריטריון שעל פי ניתן לדעת מיהו נביא

אמת.

פסוק 22- 'אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה, וְלֹא-יְהִי הַדְּבָר וְלֹא יָבֹא--הוא הַדְּבָר, אֲשֶׁר לֹא-דָבַר יְהוָה'- נבואה של נביא שלא התגשמה מעידה על כך שהנביא של נבואה זו הוא נביא שקר.

(2) יש לציין את חיסרון הקריטריון לנבואת אמת בסעיף ב(1).

החיסרון של נבואה זו הוא שעל מנת לדעת אם הנביא שעומד מולך הוא נביא אמת צריך להמתין עד שנבואתו תתגשם.

שאלה 9:

א. יש לציין את השינוי שחל בטבע.

פסוק 4- 'כָּל-גֵּיא, יִנָּשָׂא, וְכָל-הַר וְגִבְעָה, יִשְׁפָּלוּ; וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר, וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה'- השינוי הוא שינוי טופוגרפי- מקום נמוך ייהפך למקום גבוה, הר וגבעה ייהפכו לנמוכים יותר, מקום עקום ייהפך לישר, שרשרת הרים תיהפך לבקעה-מקום נמוך יותר.

ב. יש לציין את מטרת השינוי שיחול בטבע לאור ישעיה מ"ח פסוק 20.

המטרה היא לעודד את הגולים הבבלים לצאת מבבל כי בבבל יתרחש שינוי טופוגרפי קיצוני ועל מנת למנוע פגיעה בחיי אדם הגולים הבבלים מצווים לברוח מבבל.

שאלה 12:

יש להסביר את הביקורת שנרמזת בפסוקים 15-18 על יחס מלך ישראל לדברי נבואה.

- הביקורת שנרמזת בפסוקים אלו היא חוסר יכולתו של אחאב להכיל את נבואת הקשה של מיכיהו על מהלך המלחמה העתידי. ביכולתו של אחאב להכיל רק דברי נבואה טובים- 'וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל, אֵל-יְהוֹשֻׁפֵּט: הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ, לֹא-יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם-רָע'(פסוק 18).

שאלה 13:

יש להסביר את מצוקתו של העם המתוארת בחזון העצמות היבשות ואיך מעודד הנביא את העם.

- מצוקת העם- ' יָבֹשׁוּ עֲצְמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה תְּקוּוֹתֵנוּ--נִגְזְרָנוּ לָנוּ'(פסוק 11) טענת העם היא כי הם בגלות כבר זמן רב עד ולכן איבדו תקווה כי יינצלו מגלות זו.
- עידודו של הנביא- ' הִנֵּה אֲנִי פֹתֵחַ אֶת-קְבְרוֹתֵיכֶם וְהֶעֱלִיתִי אֶתְכֶם מִקְבְרוֹתֵיכֶם, עַמִּי; וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם, אֶל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל'(פסוק 12)- למרות שהגלות נמשכת כבר זמן רב ומדומה לקבר בו נמצאות עצמות יבשות, ביכולתו של האל לפתוח קבר זה ולהעלות את עם ישראל לאדמת ישראל.

שאלה מספר 14:

ההבדל בהתנהגות הוא ששאר עמי כנען כרתו בריתות ביניהם כדי לצאת נגד ישראל:
פסוקים 1- 2. לעומתם, הגבעונים פעלו בעורמה כדי להשיג ברית עם ישראל, כדי שלא ישמידו אותם: פסוקים 3- 4, 15.

שאלה מספר 15:

- **פריט שהגבעונים הצטיידו בו:** לחם "נקדים" לחם עם עובש. פריט זה עזר להם להוכיח לבני ישראל כי הלכו הרבה ברגל ממקום רחוק, מחוץ לגבולות כנען, כדי שבני ישראל לא ישמידו אותם וכדי שיוכלו לכרות איתם ברית. פריטים נוספים: נאדות היין נבקעו מההליכה המרובה, "שלמות" בגדים ונעליים התבלו מהדרך הארוכה שהלכו כביכול ברגל.

שאלה מספר 16:

- **בני ישראל היסו כי לפי דברים יש להשמיד את כל אנשי הארץ (חוק החרם)** מלבד ערים רחוקות שהם לא יושבי הארץ. פסוק 16: "רק מערי העמים האלה אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה...". בפסוק 7 ביהושע נאמר שבני ישראל היסו, חשדו בגבעונים ולכן שאלו אותם אם הם מהארץ.

שאלה מספר 17:

- הביקורת בפסוקים 14-15 היא שבני ישראל לא שאלו את ה' אם הוא מאשר את הברית עם הגבעונים, והם נשבעו בשם ה'.